

**ASPECTE ALE SITUAȚIEI REVOLUȚIONARE DIN ORAȘUL
BĂRLAD ȘI JUDEȚUL TUTOVA ÎN PERIOADA 1918—1920 (II)****GHEORGHE CLAPA**

Guvernul Alexandru Vaida-Voevod, reprezentând **Blocul parlamentar** al partidelor democratice din țară, a fost nevoit să acorde unele concesiuni maselor populare. În prima lună a anului 1920, este desființată starea de asediu și cenzura din București și din alte orașe, se decretează retragerea gărzilor militare din întreprinderi, precum și unele revendicări cerute de muncitori în timpul manifestațiilor și grevelor. Sunt inițiate proiecte de legi: proiectul legii lui Ion Mihalache referitoare la agricultură; a dr. N. Lupu, cu privire la desființarea jandarmeriei precum și cel de locuințe, care au fost apreciate de socialiști ca fiind „întemeiate pe condiții cu desăvârșire democratice”¹. Proiectul de lege pentru desființarea jandarmeriei și înlocuirea ei cu miliția sătească a ministerului de interne dr. N. Lupu a fost respins. Al. Vaida-Voevod a aplicat o politică de concesiuni, a dat unele libertăți democratice, unele legi mai bune, a anulat cenzura, starea de asediu, cu excepția unor zone de graniță, iar mișcarea muncitorească a avut condiții mai prielnice de dezvoltare. În acest timp au avut loc unele acțiuni, întruniri și manifestații puternice. Aripa de stânga din partid, nemaifiind așa de mult persecutată, a putut să crească din nou în cadrul mișcării. Dar și guvernul Vaida-Voevod a fost un guvern antimuncitoresc. Nu se poate nega caracterul de clasă, cu toate concesiile făcute. Clasa muncitoare, datorită bătăliilor de clasă, a obținut introducerea zilei de lucru de 8 ore, o oarecare sporire a salariilor, îngrădirea concediilor arbitrare, recunoașterea organizațiilor muncitorești. Și totuși cenzura și starea de asediu acționau încă pe o largă arie din țară, armata era încă mobilizată, cursa prețurilor creștea. Astfel, la începutul anului 1920 valul mișcării greviste a făcut să crească cu aceeași intensitate ca și în anul 1919. Au luat un mare avânt întrunirile, mitingurile și demonstrațiile muncitorești pentru amnistie totală, pentru desființarea cenzurii și stării de asediu în acele părți ale țării, în care ele se mai mențineau, pentru cucerirea și lărgirea de drepturi și libertăți democratice.

La începutul anului 1920, mișcarea grevistă începe să crească, pentru că din martie — aprilie numărul de greve să intre într-un nou și puternic avânt. În decursul desfășurării grevelor din ianuarie — martie, muncitorii cer organizarea unei greve generale pe întreaga țară. S-a intensificat lupta ideologică în interiorul partidului. Mișcarea pentru transformarea partidului socialist în partid comunist, prin afilierea la Internaționala a III-a, a luat amploare. În primele luni ale anului 1920 s-a cerut în mod organizat, în mai multe secțiuni din țară, prin moțiuni votate de marea majoritate a membrilor lor, așezarea partidului pe baze comuniste.

Burghezia și-a întărit între timp puterea, trăgând concluzii de felul cum să acționeze, îmbinând presiunea, care uneori era însoțită de realizări, cu represiunea. Regimul politic burghez, simțindu-se stăpân pe si-

tuatie, trece la ofensivă cu scopul de a stăvili avântul revoluționar. Burghazia se temea însă că-și va pierde puterea și a stat în defensivă față de avântul revoluționar, fiind nevoită să ducă tratative cu muncitorii, să le mărească salariile, să le acorde o serie de îmbunătățiri, de drepturi. Burghazia începe să refuze pe scară mai largă să mai satisfacă revendicările și trece la atac pentru desființarea comisiilor muncitorești, pentru împiedicarea mișcării sindicale și chiar răpirea dreptului de grevă.

Într-o notă secretă, trimisă Ministerului de Interne în ianuarie, se spunea textual : „În ultimul timp mișcarea socialistă a luat proporții mari, fapt ce a determinat o anumită tactică înspre extrema stângă înaintată. Înăuntrul vechiului regat, din cauza scumpetei mereu crescânde a traiului, cel mai târziu în primăvară este mai mult ca probabil că lucrătorii vor face noi cereri de mărire de salariu, când se prevede o luptă mare între capital și muncă”².

Ca o ilustrare a celor consemnate în nota secretă a Siguranței, documentele Ministerului de Interne menționează, încă din primele luni ale anului 1920, greve în diferite puncte ale țării. Printre acestea se numără și acțiunea funcționarilor primăriei Bârlad, care au declarat grevă în ianuarie 1920, în semn de protest, deoarece un coleg de-al lor a fost concediat³. În ziua de 1 ianuarie 1920 s-a desființat Comandamentul militar din Bîrlad, ordinea urmând a se ține de poliția administrativă⁴. În luna ianuarie a aceluiași an, ziarul „Tribuna Tutovei” organ local de presă al Partidului Liga Poporului, de sub conducerea generalului Averescu, relatează : „Poliția a convins Prefectul că trebuie reînființată corvoada, ridicată de liberali...”⁵. În seara zilei de 23 ianuarie 1920, la sediul sindicatului C.F.R., a avut loc o întrunire prezidată de I. Hizic, care a mulțumit ceferiștilor pentru participarea lor în masă. Primul a luat cuvântul I. Iacomî, care a analizat lupta de clasă, arătând cu multă competență necesitatea de a fi internaționali. Un delegat al socialiștilor gălățeni, Rădulescu-Galați, a vorbit de răul ce rezultă din menirea muncitorului. Horovitz arată cum și în țară stăpânitorii au făcut internaționalism adunând în Batalionul 9 Pionieri 12 neamuri mândre să moară pentru un ideal străin. Un alt socialist bârlădean, Manea, a vorbit despre naționalismul burghez, povestind un caz din Cherson din Rusia. Gh. Candel a analizat lupta de clasă și factorii care produc ura de rasă. În încheiere, I. Hizic anunță hotărârea comitetului de a se înscrie în partid, hotărâre primită cu un viu entuziasm⁶.

Din convocarea Comitetului Central al Tineretului Socialist din România reiese hotărârea de a fi luate în discuție, la următorul Congres al sindicatelor și al partidului, probleme care privesc bunul mers al cercurilor de tineret. În acest sens, urma să se convoace o consfătuire intimă cu delegați din provincie. Fondurile cercurilor de tineret nu permiteau trimiterea a câte un delegat, Comitetul Central stabilind să fie convocați delegați pe regiuni. Astfel, este delegat Pavel Pascu din Tecuci pentru zona Focșani, Tecuci și Bârlad. Consfătuirea urma să aibă loc la 15 februarie 1920, iar cei convocați să primească câte un chestionar prin care cercurile să-și spună propunerile pentru problemele ce le vom enumera mai jos, care urmau să stea pe ordinea de zi a consfătuirii :

1. Situația mișcării tineretului ; 2. Chestiunea înlesnirii apariției „Tineretului Socialist” ; 3. Raporturile dintre mișcarea tineretului și mișcarea vârstnică : a. Congresul sindical, b. Congresul partidului ; 4. Rela-

țiile cu Internaționala ; 5. Diverse. Tinerii socialiști delegați pentru București trebuiau înainte de a pleca, să ia contact cu celelalte cercuri din regiune⁷.

La 25 ianuarie 1920 a apărut la Bârlad primul număr al ziarului Partidului Național de Tutova numit „Brazda nouă”⁸. Cât privește Liga Poporului, deși a hotărât să păstreze o atitudine neutră față de guvernul Vaida⁹, totuși la 25 ianuarie 1920, la Iași, a organizat o mare întrunire împotriva guvernului, care era acuzat de incapacitatea de a rezolva serioasele probleme de politică internă și externă, precum și împotriva faptului că nu i se încredința generalului Al. Averescu formarea unui guvern¹⁰. În același scop au avut loc manifestații ale Ligii și în alte orașe ca Pitești, Bârlad etc.¹¹.

Nemulțumirile maselor muncitoare au continuat cu o astfel de intensitate, încât au făcut pe unii oameni politici să se întrebe dacă țara nu se găsea „la doi pași de revoluție”¹². Această situație a constituit cauza principală care a determinat pe lideri și rege să se orienteze spre Al. Averescu, ca să formeze un guvern de mână forte în martie 1920.

Pentru a judeca starea de îngrijorare a oamenilor din acel moment arăta C. Argetoianu, este destul să reamintesc că Brătianu, care de obicei își lua toate răspunderile de guvernare, a recurs la Averescu ca singurul în stare, prin popularitatea lui și prin autoritatea sa în armată, să facă față pericolului¹³. Astfel, conducătorii Ligii și-au văzut satisfăcută ambiția de a forma noul guvern.

Cu toate că vechea comisie interimară și-a dat demisia, anunța ziarul „Socialismul”, cu privire la activitatea primăriei orașului Bârlad pentru noua comisie nu sosisse încă decretul de numire. Se pare că însuși ministrul de interne nu se împăca cu cei propuși. Avea dreptate ministrul. Socialiștii bîrlădeni erau de acord numai cu D. Ionescu. Ce căuta în comisia interimară șeful Partidului Conservator-Progresist și mare proprietar în județ ? Ce căutau locotenentul celui dintâi Iancu Dumitrescu, alt mare proprietar ? Ce căuta C. Ioan, șeful dezidenților liberali, tot mare proprietar ? Până și reprezentantul evreilor era mare proprietar, se întrebau socialiștii bîrlădeni¹⁴.

În cadrul adunării generale din 1 februarie 1920, sindicatul mixt din Bârlad și-a ales următorul comitet : Carp, Costin, T. Nicolau, N. Badiu. Tot aici au fost alese comisia de control coordonată de I. Oatu și Comitetul electoral format din Gh. Candel și Ciucă Enache¹⁵.

La 8 februarie 1920, în cadrul unei sesiuni publice organizată de secțiunea din Bârlad a Partidului Socialist, Iacomî și Horovitz au cerut cu insistență înființarea Partidului Comunist și afilierea fără rezerve la Internaționala a III-a Comunistă¹⁶.

În articolul **Agitațiile muncitorești din Bârlad**, din cadrul rubricii **Frontul muncii**, publicat în ziarul „Socialismul”, este relatată activitatea revendicativă a muncitorilor de la moara Z. Scharaga din localitate. Patronul acestei mori exploata în chip îngrozitor muncitorii, care nu formaseră organizații până atunci. El plătea pe toți muncitorii cu câte 10 lei pe zi, excepție făcând numai ajutorul de mecanic, care primea 400 lei lunar, iar mecanicul 800 lei. „Noi știm, se arăta în articol, că d. Scharaga e de câteva ori milionar și ca să nu intrăm în amănunte asupra modului cum d-lui a ajuns la acest capital, să facă bine să accepte cererile muncitorilor, care nu vor decât 20 lei pe zi, și 8 ore de muncă, nu 14 cum

faceau până acum. D. Scharaga să mai știe că cu 20 lei abia muncitorul nu are ce mânca, căci chiar d-lui vinde făina cu 2,50 lei kg. Atât timp cât nu cunoaștem încă atitudinea d-lui Scharaga..., comunicăm că memoriile sunt făcute și se vor adresa autorităților în drept și d-sale¹⁷.

Mari mitinguri și demonstrații de stradă se anunțau în toată țara pentru amnistie, demobilizare și pace. În București, în sala Dacia, urma să se țină un mare miting la care erau anunțați spre a lua cuvântul, în sală, Ilie Moscovici, N. Lupu-Kostache, Toma Dragu și Al. Pătruțescu, iar în curte va lua cuvântul : Const. Gheorghian, D. Găvănescu, Duicu, Burcă și Curpân. Din partea Comitetului Central, pentru întrunirea de la 29 februarie 1920, a fost desemnat pentru Bârlad, Damian Bălănescu¹⁸.

În urma consfățuirii dintre delegații muncitori morari de o parte și patronii morilor Scharaga și Edelstein de alta și sub arbitrajul prefectului Dornescu s-a ajuns la următorul rezultat :

— dublarea salariilor pentru lucrătorii calificați cu 50%, iar lucrătorilor necalificați cu 50%, salariaților cu luna și cu tainul pentru toți lucrătorii, așa cum îl primeau înainte ;

- reducerea orelor de muncă de la 12 la 10 ore ;
- respectarea demnității de om ;
- recunoașterea delegațiilor de muncitori în fabrică ;
- nici un lucrător nu va fi concediat ;
- afișarea regulamentului de muncă și plata în fabrică.

De remarcat faptul cum s-au defășurat tratativele, imparțialitatea și modul civilizat, care au avut drept rezultat obținerea de către muncitori a drepturilor revendicate¹⁹.

Succesul material și moral al lucrătorilor morari a determinat pe mulți muncitori să participe la ședința din 15 februarie. Ședința a fost deschisă de Gh. Candel, care a vorbit de scumpirea traiului, arătând că muncitorii nu pot trăi din salariul mizerabil ce-l primesc. Îi îndeamnă pe muncitori la unire, spunând că morarii nu ar fi câștigat nimic dacă nu s-ar fi prezentat uniți. Horovitz a vorbit despre rolul tineretului în mișcarea și educarea lui, făcând totodată aprecieri cu privire la activitatea lucrătorilor din morile Scharaga și Edelstein. I. Iacomî a făcut o analiză a ziarelor burghezo-naționaliste ce apăreau în acel timp în localitate, zeflemisind, în ilaritatea asistenței, pe corespondenții și redactorii lor, care nu consultau scrierile socialiste, atacându-i pe socialiști în privința internaționalismului. I. Hizic, de la C.F.R., spune în cuvântul său că venind cu 8 luni în urmă la Bârlad nu a găsit nici o organizație muncitorească. La mijlocul lunii februarie, Sindicatul muncitorilor C.F.R. număra aproape 200 de membri, îndemnându-i pe cei prezenți să citească ziarele și scrierile socialiste²⁰.

Și muncitorii brutari au intrat în plină efervescență revoluționară cerând mărirea salariilor, reducerea zilei de lucru, formarea echipelor de zi și noapte și repaosul duminical complet. În acest scop au înaintat un memoriu patronilor²¹.

Patronii tipografiilor, Peiu și fostul socialist Lupașcu, simțind că lucrătorii tipografi nu erau toți organizați, au început să concedieze pe lucrătorii care erau înscrși în sindicat. Cei rămași erau hotărâți să declare grevă în semn de solidaritate față de cei concediați²². În Bârlad apăruse

o gazetă naționalistă „Brazda Nouă”, care a început să atace socialismul român și pe conducătorii săi, având pretenția de a educa țărănimea, prezentându-i pe socialiști drept elemente periculoase statului burghez²³.

Din darea de seamă morală a secțiunii Bârlad a Partidului Socialist pe anul 1920 reiese că pe data de 29 februarie sindicatul revoluționar C.F.R. Bârlad a organizat o întrunire pentru amnistie, demobilizare și pace cu Rusia Sovietică în sala publică, unde au participat 1000—1100 de persoane. Din partea secțiunii P. S. Galați a participat Pătruțescu. Sutele de participanți au manifestat pe străzile orașului Bârlad purtând drapele roșii și cântând Internaționala. Nicu Cucos, secretarul secțiunii Bârlad pe anul 1920, susține în tabloul de activitate morală a secțiunii Bârlad pe acel an, că atât întrunirea cât și demonstrația au avut o reușită materială și morală bună²⁴.

Ziarul local „Tribuna Tutovei” consemna, într-un număr din luna martie, că liberalii au fost de acord cu înființarea Școlii de fete din Bârlad. Ministerul a dat-o la Brăila, unde edilii acestui oraș i-au găsit un local corespunzător²⁵.

Cu prilejul sosirii în orașul Bârlad a fruntașului socialist Ghempet a avut loc o ședință unde au participat sute de tutoveni. Ședința a fost deschisă de Horovitz, care a arătat însemnătatea întrunirii din 29 februarie, rugând pe cei prezenți să-i pună la punct pe provocatori. I. Iacomî a vorbit despre propaganda socialistă și mijloacele de luptă. Primit cu aplauze, Ghempet a arătat rolul muncitorului în mișcarea socialistă și sindicală. Gh. Candel a îndemnat la unire și propagandă. Ședința a lua sfârșit la orele 23, participanții împrăștiindu-se în liniște. Până și nelipsiții agenți ai Siguranței au rămas mulțumiți de cele auzite²⁶.

Lipsa gazului se resimțea în oraș, speculanții vânzându-l cu 5 lei litrul. Noua comisie interimară era inactivă. Primăria comandase cartele de pâine, în schimb marii proprietari din cadrul comisiei interimare aveau dosite vagoane de grâu, făcând speculă²⁷.

Mișcarea grevistă din România din perioada noiembrie 1918 — martie 1919 constituie punctul de plecare al grevelor generale pe ramuri de producție, pe orașe și regiuni din etapa următoare, care anunțau izbucnirea grevei generale pe întreaga țară din octombrie 1920²⁸.

La 13 martie 1920, Vaida-Voevod a fost demis, fiind adus la președinția guvernului generalul Averescu, șeful Ligii Poporului, care în aprilie 1920 a devenit Partidul Poporului. Cercurile politice nu întâmplător s-au orientat spre generalul Averescu aducându-l în fruntea guvernului tocmai în faza când reacțiunea pășea la ofensivă în scopul stăvilirii mișcării muncitorești în plin avânt revoluționar. Averescu a dat un Jurnal al Consiliului de Miniștri ce cuprinde ideea, însă nu așa pe față, de interdicere a dreptului de grevă pentru muncitori. În jurnalul Consiliului de Miniștri se stabilește că în întreprinderile de stat, acolo unde izbucnesc conflictele colective de muncitori și diferite tulburări, mai întâi să se creeze o comisie de arbitraj, formată din delegați ai muncitorilor și din delegați ai patronului și statului într-o proporție convenabilă, de regulă egală. Comisiile au fost însă puse sub autoritatea și conducerea directă a patronului sau a directorului de întreprindere. Se deduce cu claritate că un asemenea arbitraj putea fi oricând înclinat în

defavoarea muncitorului, fiind o formă mai voalată de interzicere a grevei.

În guvernul Averescu se creează un minister al muncii, fiind desemnat Gr. Trancu-Iași în calitate de ministru al muncii, care a emis două legi antimuncitorești. Se recunoștea, guvernamental, că în România există o problemă muncitorească reală, că muncitorii au situația lor care cere apărare, că trebuie să fie un organ al statului, care să ia act de problemele muncitorești. Acest minister a luat unele măsuri în domeniul economic, al condițiilor de viață în întreprinderi, al angajării în muncă etc., în baza ideii principale pentru care a fost creat ministerul, care mai avea și scopul de a potoli avântul revoluționar. Aceste măsuri antimuncitorești nu au reușit să intimideze mișcarea luptelor greviste, demonstrațiile; dimpotrivă, mișcarea muncitorilor a mers mai departe și a crescut neconținut până în octombrie 1920.

Sarcini deosebit de grele reveneau Partidului Socialist și sindicatelor muncitorești. Organizațiile clasei muncitoare s-au întărit prin experiența pe care o căpătau, prin legăturile cu masele muncitoare care se strâneau în jurul Partidului Socialist și al sindicatelor. Aripa de stânga capătă o influență însemnată în partid, exprimând cel mai bine pulsul și aspirațiile clasei muncitoare. Elementele care se situau pe poziții de stânga comuniste nu au putut să-și desfășoare amplu activitatea deoarece spre ele se îndreptau cu precădere represiunile guvernului.

În urma creșterii curentului de așezare a partidului pe baze conșecvent revoluționare, până în aprilie 1920 aproape toate secțiunile locale votaseră deja moțiuni prin care cereau afilierea și convocarea congresului partidului, congres care nu se întrunise deloc după război și pentru întrunirea căruia nu lipseau condițiile, însă a fost împiedicată de opoziția tergiversantă a liderilor de dreapta, precum și a celor centriști. În martie-aprilie 1920, convocarea congresului care să consacre transformarea Partidului Socialist în Partid Comunist, prin formula afilierii la Internaționala a III-a, a devenit obiectivul central al aripei de stânga în partid. Sub impulsul masei membrilor de partid, după ședința din 31 ianuarie — 2 februarie 1920, Consiliul General al Partidului Socialist a anunțat ținerea Congresului cu delegați din toate provinciile țării pentru 11—19 aprilie 1920, la Câmpina.

În jurul Congresului elementele de stânga au desfășurat în organizații și în presă o susținută luptă de idei popularizând și argumentând principiile revoluționare. Se sublinia rolul educării și al organizării politice a clasei muncitoare, necesitatea unirii tuturor forțelor socialiste și sindicale pe raza întregii țări, importanța grevelor, superioritatea ideologiei socialiste. În anul 1920 s-a intensificat răspândirea operelor lui Marx, Engels, Lenin. Ideile leniniste își găseau loc în coloanele presei, în manifeste, în broșuri. Elementele de dreapta s-au împotrivit convocării Congresului. Unii conducători socialiști: Ilie Moscovici, Emil Socor se declarau în principiu pentru afilierea la Internaționala comunistă, dar în practică erau de acord cu elementele de dreapta în ceea ce privește amânarea Congresului. În urma unor asemenea discuții, Consiliul general, pretextând că se apropie campania electorală a decis amânarea pentru 1 august, când nici atunci nu s-a ținut. În pofida măsurilor represive ale guvernului, au fost organizate de către Partidul Socialist, de către sindicate numeroase acțiuni muncitorești, multe având un ca-

racter pronunțat politic, s-au declanșat, mai ales în timpul verii, noi frământări ale țăranilor. Agitații și frământări au fost și în rândul intelectualilor. Ca principală formă de acțiune a clasei muncitoare în anul 1920 a fost pe prim plan greva, mișcarea grevistă în ansamblul ei.

Începând de la jumătatea lunii martie și până în prima decadă a lunii octombrie 1920, mișcarea muncitorească a parcurs o etapă deosebită a anilor avântului revoluționar. Aceasta este etapa luptei pentru apărarea revendicărilor economice, sociale și politice cucerite până atunci, pentru generalizarea lor pe scara întregii țări, pentru statornicirea și recunoașterea lor prin lege. De asemenea, este etapa încheierii procesului de consolidare a organizațiilor Partidului Socialist și de organizare a muncitorilor, funcționarilor și salariaților agricoli în sindicate, etapa luptei pentru apărarea organizațiilor muncitorești, de apărare a dreptului de grevă. În cursul anului 1920 s-a accentuat puternic afirmarea clasei muncitoare și a organizatorilor ei în viața social-politică a țării, accelerarea procesului de răspândire a ideilor socialismului. Avântul revoluționar de luptă din anul 1920 a cuprins în aria sa și detașamente de muncitori feroviari din Bârlad. Pe lângă manifestația din februarie ei au organizat o grevă în luna martie, prin care cereau mărirea salariilor, ridicarea cenzurii, asigurarea drepturilor și libertăților cetățenești.

În cadrul ședinței sindicatului mixt, ținută duminică 15 martie 1920, sălile clubului socialist au fost arhipline, fiind necesar să se deschidă ușile pentru a se putea respira mai în voie. Muncitorii bârlădeni au început să audă glasul timpului, să devină mai conștienți de datoria lor, participând în număr mare la ședințe. Bătrânul Marte parcă își mai descrișese spumele stufoase la vederea unirii muncitorilor. Pe ordinea de zi a ședinței sindicatului mixt au fost înscrise probleme de ordin economic. Prima problemă se referă la succesul pe care l-au repurtat muncitorii de la moara Z. Scharaga, care, amenințând cu greva pe patron, și-au câștigat în mod pașnic revendicările lor. Alte două greve ale morarilor de la moara Edelstein au avut loc datorită faptului că erau exploatați și chiar bătuți. A doua se referă la brutari cărora, deși erau prost plătiți, nu li se respecta nici lor demnitatea omenească. Muncitorii erau peste măsură de agitați și, pentru ca să nu se ajungă la un conflict regretabil sindicatul lor și-a luat angajamentul să intervină între conflictul dintre muncă și capital.

În cuvântul său Gh. Candel face istoricul grevelor, spulberând argumentele dușmanilor cum că sunt făcute independent de Partidul Socialist, arătându-le originea în întocmirea economico-socială. Un alt vorbitor, Horovitz, a făcut câteva observații în privința educației tineretului. Au mai luat cuvântul I. Iacomî și I. Hizic de la C.F.R. care au demonstrat muncitorilor că numai prin unire și solidaritate vor câștiga revendicările lor. I. Iacomî s-a ocupat în mod fugitiv de un articol din ziarul local „Brazda nouă”²⁹. Un alt aspect de solidaritate este acela că la 21 martie căruțașii³⁰ s-au organizat în sindicat. Prima manifestare a acestora a fost organizarea unei greve îndreptată împotriva autorităților locale.

Paralel cu problemele privind îmbunătățirea structurii organizatorice a mișcării socialiste, se dezbătea cu ardoare chestiunea transformării Partidului Socialist în Partid Comunist. În cadrul acestui proces

general secțiunea din Bârlad și-a adus un deosebit aport în cursul anului 1920. Pentru făurirea Partidului Comunist și afilierea necondiționată la Internaționala a III-a comunistă au votat în perioada martie-iulie 1920, secțiunile și sindicatele din Bacău, Piatra Neamț, Focșani, Bârlad, Pașcani și alte centre ³¹.

Liga **Drepturile și datoriile femeilor** a dat vineri 5 martie 1920 un mare festival artistic-literar în memoria poetului Al. Vlahuță în scop de a ridica un bust marelui poet. Atât din punct de vedere moral cât și material reușita a fost strălucită. Sala teatrului „Carol“ rar a fost văzută cu așa multă lume ³².

În articolul **Parcelarea pământului**, același ziar relatează despre împroprietărirea țăranilor din județul Tutova : „...Împroprietărirea a și început pe trei moșii din județ, acolo unde nu e discuție între proprietari și țărani. La Ciocani pe Valea Tutovei ; la Ivești pe moșia Bădeana din Valea Bârladului ; la Pogonești și Cristești, comuna Lătești, parcelarea a început“ ³³.

Perioada martie-iunie 1920 s-a caracterizat prin împlinirea luptelor greviste cu mari demonstrații, mitinguri și alte acțiuni muncitorești, care au imprimat luptei proletariatului o forță deosebit de combativă. Mecanicii, fochiștii și restul personalului de la depoul C.F.R. ³⁴, se solidarizează cu greva, cerând rezolvarea favorabilă a revendicărilor cuprinse în memoriul înaintat ministrului Gr. Trancu-Iași ³⁵. Până la 25 aprilie au intrat în grevă peste 20.000 de ceferiști din atelierele și stațiile : Iași, Ploiești, Brăila, Galați, Constanța, Bârlad, Craiova, Bacău, Turnu Severin, Pitești, Pașcani, etc. ³⁶.

Iată ce scria ziarului „Tribuna Tutovei“ în numărul din 25 aprilie 1920 sub titlul „Greva de la C.F.R.“. Lucrătorii din atelierele C.F.R. au declarat grevă generală. Prefectul Georgescu din Bârlad s-a dus în mijlocul lucrătorilor de la atelierul local, stând de vorbă cu greviștii, convingându-i că țara nu le poate satisface toate cererile, nu că are mijloace și nu vrea, ci pentru că nu are. Le-a amintit apoi toate înlesnirile ce li s-au făcut prin străduințele sale ³⁷.

Ziarul „Socialismul“ din 28 aprilie 1920, în articolul **Greva Căilor Ferate** arăta : „Ieri a expirat ultimatumul Guvernului care pune în vedere lucrătorilor ceferiști în grevă că se vor considera excluși din ateliere în cazul când nu se vor prezenta până la 26 aprilie în ateliere“. Guvernul a recurs la militarizare, care constituia ultima rezervă a sa. Devinea din ce în ce mai clar că guvernul era incapabil de a rezolva cele mai simple conflicte economice. Greva s-a generalizat nu numai în toate atelierele căilor ferate din țară, ci și la șantierele și porturile României, iar biroul presei din Direcția C.F.R. a publicat amănunte cu privire la militarizarea tuturor ceferiștilor, care, fie prin vârstă, fie prin faptul că nu sunt supuși români, urmează a fi rechiziționați conform art. 6 din legea rechizițiilor și art. 167 și 168 din regulamentul acelei legi.

O altă acțiune a ceferiștilor bârlădeni a fost aceea când, mecanicul Crinea Neculai și fochistul din Depoul Iași de pe locomotiva trenului 6002 linia Iași—Tecuci au arborat pe locomotivă două drapele roșii. Ceferiștii Popa Neculai și Țurcanu Dumitru s-au urcat din Bârlad într-un tren de marfă având sarcina trasată de a pune steaguri roșii. Au plecat deci din Bârlad spre Banca unde trenul de marfă a făcut cruce

cu personalul 6002 ce venea dinspre Iași, arborând două steaguri roșii la roțița de la ușa cutiei de fum a locomotivei³⁸. Pentru aceasta mecanicul și fochistul au fost destituiți telegrafic de către Direcția generală a C.F.R.³⁹. Arborarea drapelului roșii se făcea și în alte localități ceea ce a determinat Ministerul de Interne să trimită o telegramă la 29 aprilie către „prefecții de județe și poliția din vechiul regat“, în care le atrăgea atenția „că ori de câte ori se vor produce asemenea manifestațiuni să procedați cu toată energia, ridicând aceste drapeluri și uzând la rigoare chiar cu forța militară“⁴⁰. În articolul **Grevele-Crimele**, ziarul *averescan* „Tribuna Tutovei“ din luna mai 1920 relatează: „...Se califică greva de la C.F.R. drept o crimă, iar criminalii sunt câțiva indivizi „oi răătăcito“, lupi nesățioși, care terorizează atâta mulțime de oameni...“⁴¹.

Același organ de presă din Bârlad relatează faptul că: „Sătenii vor avea islazuri. Guvernul Averescu, pe lângă tot ce a făgăduit țăranilor, în dragostea lui mare pentru țăranime satisface nevoile care apasă asupra lor. La vitele țăranului, la boii lui dragi, la oițele lui, nimeni nu s-a gândit, ei bine guvernul Averescu rezolvă și această chestie, dând islaz țăranilor“⁴². Ministrul tutovenilor, Teodor Cudalbu, în vizita ce a făcut-o județului Tutova „s-a convins cât de grabnică este această nevoie a țăranului și, întors la București, a rezolvat-o odată pentru totdeauna...“⁴³. Promisiuni pentru țărani se găseau destule în coloanele gazetei de mai sus: 1. Se va înființa școala inferioară de agricultură unde feciorii țăranilor vor putea învăța agricultura ca o meserie... 4. Școala secundară, tip liceu de fete, pentru orășeni. 5. La școala de meserii se înființează de la 1 septembrie o secție de dogărie“⁴⁴. Bugetul comunei Bârlad s-a soldat pe exercițiul 1919/1920 cu un deficit de 500.000 lei. Ziarul menționat relatează că ministrul tutovenilor Teodor Cudalbu, în urma vizitei făcute în județul Tutova a comandat pentru țărani o cantitate de sape, securi și coase. Aceste unelte urmau să sosească în țară înainte de prăsilă. Dar „din cauza grevei d-lor socialiști (cei care și-au pus pe vot 2 ciocane) desigur că sosirea acestor unelte va întârzia. D-nii socialiști după ce cer zilnic mărirea lefurilor se mai pun și în contra intereselor țăranilor“⁴⁵.

Deși proiectul de lege agrară a Partidului Țărănesc nu prevedea desființarea mării proprietăți și nici distribuirea gratuită a pământului la țărani, în timpul campaniei electorale foarte mulți țăraniiști, din motive demagogice, au denaturat conținutul acestui document. Astfel, gazeta țăranistă „Secerea“ din Bârlad scria că prin proiectul de lege al Partidului Țărănesc „se iau boierilor toate moșiile, împărțindu-se țăranilor câte un lot de 5 hectare complet fiecăruia“⁴⁶.

Masele de alegători erau chemate să se alăture clasei muncitoare care reprezenta „democrația reală și putința de refacere a țării“⁴⁷. Manifestele Partidului Socialist se adresau atât muncitorilor cât și țăranilor și intelectualilor expunând prevederile din programul general de luptă al clasei muncitoare din țara noastră.

La 8 aprilie 1920 Petru Constantinescu-Iași adresează secției Partidului Socialist din Bârlad o scrisoare prin care mulțumește pentru desemnarea sa drept candidat al Partidului Socialist în alegerile din 25 mai 1920: „Partidul Socialist din România, secțiunea Iași, strada Ghica Vodă, nr. 32. Tov. Cucoș. Am luat la cunoștință de candidatură, fiind probabil în urma consimțirii dragii secțiuni din Bârlad și vă mulțumesc

pentru că v-ați gândit la mine — mai ales că mi-ați făcut cinstea de a fi în capul listei. Deoarece candidez și aici — și încă într-un loc primejdios pe listă (al 3-lea) care poate să aducă șansele unei reușite — de 2 suntem siguri — sunt obligat să lucrez din toate puterile în județ... În consecință, sunt legat de localitate... Am primit telegrama și vă rog să mă iertați că de 1 mai nu pot fi lângă voi — deși din suflet sunt alături. Duminică am pregătit mai multe întruniri la țară... De aceea vă rog pregătiți într-o sărbătoare sau o duminică după 1 Mai o mare întrunire la care voi lua parte fiind anunțat... printr-o telegramă pe adresa Sărărie 111. Încă o dată multe urări de victorie; voi munci și eu... venind de mai multe ori la Bârlad. Multe salutări revoluționare. P. Constantinescu⁴⁸.

În ceea ce privește secțiunile partidelor burgheze din orașul Bârlad, reprezentanții acestora umblau câte 2—3 zile ca să obțină numărul de alegători pentru depunerea candidaturilor, împrumutându-și unii altora oamenii! Au fost cazuri când același alegător intra de câte două sau chiar trei ori pentru a se înscrie. În ziua de 23 aprilie 1920 peste 100 de alegători socialiști s-au prezentat la tribunal pentru depunerea candidaturilor. Candidații partidelor burgheze din localitate sperau să-i ademenească pe muncitori pentru a se înscrie pe listele lor, însă aceștia din urmă au refuzat. Intransigența revoluționară a socialiștilor bârlădeni duse la dezmortirea opiniei publice. Președintele găsi de cuviință să-și exercite cu exactitate prerogativele sale, însă numai față de socialiști, șicanându-i. El cerea ca toți cei 100 de alegători să aibă bilete de identitate. Deși unii muncitori de la C.F.R. posedau bilete de identitate cu fotografii, nu erau considerate valabile. În urma protestelor, președintele acceptă petițiile și înscrierea se termină după șapte ore de așteptare. De la tribunal, socialiștii s-au îndreptat spre sediu, unde au luat cuvântul: Gh. Candel, I. C. Iacomî și Al. Pătruțescu-Galăți, definitivând astfel lista candidaților socialiști din orașul Bârlad: Petre Constantinescu-Iași, profesor secundar; Petre Safta, muncitor ceferist; Gh. Candel, mecanic; I. C. Iacomî cizmar⁴⁹. Alegerile urmau să aibă loc pe data de 25 mai 1920.

Ziua de 1 Mai 1920 a fost sărbătorită la sediul organizației locale a Partidului Socialist. Aici au sosit cu steagul roșu ceferiștii, au părăsit lucrul lucrătorii morari, muncitorii din atelierul mecanic „Bruno” și din alte ateliere. Întrunirea a fost prezidată de I. C. Iacomî. Au luat cuvântul: Gh. Candel și Petre Safta, delegat de la centru, care au vorbit despre semnificația zilei de 1 Mai⁵⁰.

În preajma alegerilor, țăranii din județul Tutova continuau să intre cu forța pe moșiile neexpropriate. Într-o telegramă adresată prefectului județului Tutova, colonelul C. Felix, în numele soției sale, proprietara moșiei Ibănești, se plângea că locuitorii de pe moșie, puși la cale de autoritățile comunale în frunte cu primarul, au intrat cu forța în porțiunea de teren rămasă neexpropriată. Prefectul de Tutova era rugat să cerceteze personal cele reclamate și să restabilească ordinea, prin luarea de măsuri contra celor vinovați⁵¹.

Atât în orașul Bârlad cât și în satele județului Tutova au fost difuzate manifeste⁵², care îndemneau la unirea forțelor pentru reușita în alegeri a reprezentanților muncitorilor. „Datori suntem — se arăta într-un astfel de manifest — să unim laolaltă mâinile țăranilor, bătătorite

de coarnele plugului, cu cele ale muncitorilor, bătătorite de ciocan, și să luptăm în alegeri pentru reușita socialiștilor“⁵³.

Secțiunea Partidului Socialist și Sindicatele Muncitorești din Bârlad au edidat un manifest electoral, dedicat alegerilor de deputați ale circumscripțiilor electorale din mai 1920. Manifestul a fost edidat în cadrul Tipografiei „Comercială“ din localitate, fiind intitulat : **Către muncitori, către țărani, către toți alegătorii județului Tutova și orașului Bârlad**⁵⁴. Socialiștii îndemneau pe cetățeni să dea votul celor două ciocane încrucișate, scannul Partidului Socialist. De asemenea erau îndemnați să citească și să răspândească ziarele socialiste care apărau interesele clasei muncitoare de la orașe și sate. „Încă un un s-a dus — se arăta în manifest — și duzina de guverne boierești ce s-au perindat pe la cârma statului nu au reușit întru nimic a mai ușura nevoile poporului muncitor. Guvernul generalului Averescu, pe care lumea îl zeifica, vine și el, dar neputincios în fața prăpastiei deschise către care ne-a târât ; atunci când glasul dureros și sfâșietor al lucrătorilor de la Petroșani cer pâine, el vorbește cu mitraliera și cu frânghii ude, dovedind prin aceste barbarii, că generalul de ieri, fostul ministru de război al liberalilor, iar azi prim ministru, acela care a ordonat în 1907 împușcarea în masă a țăranilor, a rămas tot același politician vechi care ca și Brăteanu, Cuza și Marghiloman, cred că problema sărăciei la sate și orașe se dezleagă prin vorbe goale și gloanțe“⁵⁵. În continuare, manifestul arată că asupra unui popor de 18 milioane de suflete apăsa greu și nemilos o datorie de 30 miliarde lei. În trei ani de război s-a cheltuit cât în „o sută de ani de pace“. Boierii veneau la scadențe spre deosebire de trecut, când ar fi trebuit să dea tribut de sânge la Mărășești, Mărăști și Oituz, fugind la Odesa și Cherson. Ei urmăreau să se pună în siguranță în spatele unui guvern de astă dată, sub conducerea generalului Averescu. Prin decretul — lege aprobat de parlamentul averescan se urmărea umplerea din nou a visteriei statului.

C. Argetoianu, ministrul finanțelor, a declarat la Craiova : „se vor impune dări pe proprietățile mai mici de 6 hectare, care nu erau încă impuse la dări, se vor spori taxele pe rachiu și vin, din care va ieși un miliard de lei ; vor spori taxele pe iluminat care vor aduce 100 milioane ; se vor pune taxe de la 2 la 3% asupra proceselor câștigate ; se va mări fonciera de la 6 la 8 și jumătate la sută și se vor pune monopoluri pe lemnele de construcție, pe gaz și cereale“⁵⁶ și abia la urmă promite că va pune și un venit cu taxe diferite, încât boierii care au cumulat averi în timpul războiului vor fi lăsați înainte să-și poarte luxul și desfrăul nesupărați de legi și stăpânire. Averescanii mai plănuiau o seamă de măsuri politice după alegeri, și anume : munca forțată al cărei autor de pe timpul lui Marghiloman e Garoflid, președinte al Comitetului de improprietărire, scăderea lefurilor, înlocuirea lucrătorilor cu armata, militarizarea întregii munci agricole și industriale, menținerea jandarmeriei. Armata era pregătită a da o ripostă hotărâtă în cazul când urma să apară nemulțumiri în ceea ce privește împărțirea pământului.

Partidul țăranilor, lucrătorilor salariaților, micilor proprietari, nequosotrilor, muncitorilor cu mâna și cu creierul Partidului Socialist din România a hotărât să ducă în campania de alegeri parlamentare, ce urmau să aibă loc pe 25 mai 1920, o luptă pe viață și pe moarte, pentru ca în Parlamentul țării să poată trimite „... mâinile bătătorite și bra-

teie vânjoase ale deputaților socialiști, pentru ca aceste brațe și energii vânjoase să poată opri toată pornirea și toată infamia boierească de a se descărca asupra poporului...”⁵⁷.

Secțiunea Partidului Socialist din Bârlad, solidară cu celelalte secțiuni din țară a participat la lupta electorală, începând cu ziua de 2 mai stil nou, propunând, patru candidați : Petru Constantinescu-Iași, profesor de istorie la liceu ; Petru Safta, lucrător C.F.R., delegat de la centru ; Ion C. Iacomî, cizmar, fecior de țăran de la Rădești și Gheorghe Gh. Candel, mecanic, fecior de țărani de la Sîrbi.

În finalul manifestului electoral se arăta : „Îndemnați deci cetățeni, pe toată lumea, ca în alegeri să voteze lista cu cele două ciocane încrucișate, căci numai brațul muncitorului și ciocanele sale vor sfărâma capul balaurului boieresc, ce de atâtea sute de ani ne suge sângele și vor reface țara atât de ruinată de după război”⁵⁸. Un loc important în activitatea Partidului Socialist din anii avântului revoluționar de după primul război mondial l-a ocupat propaganda printre țărani. Astfel, în orașul Bârlad și satele județului Tutova a circulat broșura **De vorbă cu moș Vasile. Ce vor socialiștii ?** de Gh. Candel, editată de Cercul de studii „I. C. Frimu” din localitate. Broșura a fost imprimată în Tipografia „Comercială”, fiind prima apariție din colecția socialistă „Cărticia muncitorului”⁵⁹. Fruntașii socialiști din Bârlad erau edificați asupra importanței ridicării conștiinței țăranimii și atragerii ei la luptă alături de proletariat. Din broșura sus menționată se constată că acolo unde cuvântul socialist a pătruns la sate era înregistrată o creștere a interesului țăranimii pentru lupta proletariatului. Puternică influență a mișcării revoluționare muncitorești asupra conștiinței țăranimii se datora în primul rând comunității de interese ale acestor două clase exploatare⁶⁰. De asemenea, în conceptul unei conferințe, elaborată de secția din Bârlad a Partidului Socialist pentru țărani, se arăta : „Tovarăși săteni ! Nu știm pentru a câta oară sânteți chemați la cluburile boierești pentru a vă împrosăta promisiunile acei care v-au pus în timpul alegerilor muzicile, pentru a vă înșela de a fi aleși, ca apoi să vă pună birurile de câte zece ori mai mult. Iar când voi voiți a vinde produsul vostru, tot ei vă pun preț maximal la grâul nostru vândut cu 1 leu și 30 de bani kg, iar noi muncitorii de la orașe plătim pâinea 3 lei. Cine ia diferența vă puteți singuri închipui. Pământul făgăduit vi-l tot amână din an în an, speculându-vă cu o arendă de 4 ori mai mare ca înainte de război.

Tovarăși săteni ! Dacă voiți ca voi să scăpați de toate birurile in-suportabile, dacă voiți ca produsele voastre să nu fie speculate, dacă voiți ca pământul care l-ați apărat cu sângele vostru să fie al vostru, dacă voiți să scuturați jugul jandarmeresc care vă împilează, atunci trebuie nu ca la cluburile boierești să vă duceți, ci să veniți la cluburile muncitorilor care suferă și ei la fel cu voi sătenii și aici să începeți adevărata luptă de dezrobire, așa cum au făcut și alte popoare”⁶¹.

Printre materialele documentare referitoare la istoria mișcării socialiste din orașul Bârlad se numără și un concept al unui articol **Mârzescu la Bârlad**, în care se dau referiri la legea Mârzescu și discipolii săi. În trecere prin Bârlad, Mârzescu a făcut o vizită discipolului său I. Gr. Opreșan, care deja publicase un articol îndreptat împotriva socialiștilor din localitate, în periodicul bârlădean „Brazda nouă”, intitulat **O primejdie națională**. Cu toate că Mârzescu și Opreșan făceau parte din

partide adverse, erau totuși apărători ai clasei burgheze din care făceau parte. Atât expunerile lui Mârzescu în Cameră cât și ziarele burgheze îl considerau drept „un mare teoretician socialist, cu un bogat bagaj de cunoștințe socialiste”⁶², bineînțeles persiflându-l. De fapt, autorul conceptului articolului **Mârzescu la Bârlad** dădea o replică lui I. Gr. Opreșan, criticându-i ideile vehiculate în ziarul „Brazdă nouă”, ca fiind lipsite de orice documentație. În accepțiunea lui Opreșan prin patrie se înțelege proprietatea și puterea politică, ori socialiștii considerau că muncitorii, neavând nici una nici alta, nu aveau nici patrie. „Muncitorul ca să cucerească patria — se arăta în conceptul socialiștilor din Bârlad — trebuie să lupte cu dușmanul său de moarte, cu burghezia, care deține aceeași patrie. Patria muncitorului va fi aceea care întreține relații bune și permanente cu ale celorlalți muncitori, nu cu cea burgheză de azi, pentru a cărei menținere ne cer valuri de sânge. Deci, proletariatul, ca să ajungă o clasă națională, să devină el însuși națiune, trebuie să cucerească puterea politică și proprietatea”⁶³.

I. Gr. Opreșan susținea în articolul publicat că internaționalismul este dăunător patriei. Tactica socialiștilor promova lupta de clasă internațională, ca în mod implicit să dea o lovitură de moarte burgheziei. Autorul articolului se temea că socialiștii vor ucide lumea veche. „Nu avem nici o teamă — se preciza în conceptul socialiștilor — noi nu avem nimic cu persoanele, noi socializăm bunurile și atunci morala societății care iese din întocmirea ei economică se schimbă de la sine. În privința grevelor am dat un sfat... să nu-l mai neliniștească sistemul urii practicat în clubul socialist din Sf. Ionică nr. 12..., că grevele apar periodic din 3 în 3 luni. Dacă vrei să scapi de aceste imaginațiuni și să devii realist, cercetează actuala structură economico-socială și vei vedea originea grevelor. Iar acum îți voi da ultima lămurire... pune umărul pentru a-i da țării, pe calea revoluției... liniștea și armonia socială. Află că lupta de clasă nu va lua sfârșit decât atunci când vor dispărea clasele”⁶⁴.

A treia întrunire electorală a avut loc în ziua de 16 mai 1920, la care au luat parte aproape 1000 de cetățeni și alegători. Au luat cuvântul N. Cucos, I. C. Iacomî, Gh. Candel, P. Constantinescu-Iași, care au expus programul socialist, indicând alegătorilor să voteze lista care are ca semn distinctiv două ciocane încrucișate”⁶⁵. De altfel, această mare întrunire a fost anunțată printr-un manifest electoral al secțiunii din Bârlad a Partidului Socialist⁶⁶.

Darea de seamă morală a secțiunii a P.S. pe anul 1920 consemnează faptul că sărbătorirea zilei de 1 Mai a avut în sala organizației, unde au participat 50—60 persoane, având delegat de la centru pe P. Safta⁶⁷. De asemenea, menționează că în luna mai au mai avut loc trei întruniri pentru campania electorală, care au fost ținute în sala publică, unde la fiecare întrunire au participat în jur de 350—400 persoane. Printre cei care au luat cuvântul distingem pe candidații Partidului Socialist din localitate P. Constantinescu-Iași și P. Safta. La prima întrunire s-a manifestat pe stradă cu pancarte și steaguri roșii. Secretarul secțiunii, N. Cucos, autorul tabloului de activitate morală pe anul 1920 susține că reușita morală a celor trei întruniri a fost bună⁶⁸. Se poate specifica faptul că aproape toate întrunirile menționate mai sus au fost făcute în comun cu sindicatele mixt și C.F.R. Bârlad⁶⁹.

Campania electorală din luna mai 1920 s-a desfășurat în orașul Bârlad și județul Tutova în grele condiții puse de guvernul generalului Averescan. Petru Constantinescu-Iași, profesor la Liceul „Codreanu” din Bârlad, a desfășurat o intensă activitate revoluționară în această perioadă, contribuind la dinamizarea activității socialiste, într-un oraș care era lipsit de obiective economice importante. Muncitorii și intelectuali bârădeni audiau cu un deosebit interes pasionantele conferințe pe care le ținea, de regulă, la sediul C.F.R.⁷⁰. Amintim printre altele conferințele : **Fazele societății ; Sindicalism și socialism ; Societatea viitoare ; Problema muncii** etc.⁷¹. El și-a spus răspicat cuvântul în mai multe din problemele sociale și politice ale vremii, poziția sa reflectând atitudinea dină și curajoasă a unui intelectual legat de lupta clasei muncitoare⁷², atrăgând atenția asupra sa prin articolele pe care le-a publicat în presa muncitorească și democratică a timpului⁷³.

În organul central de presă al Partidului socialist „Socialismul” sunt publicate ultimile rezultate ale alegerilor în fostul județ Tutova : înscrși 25.673 ; votanți 19.835 ; anulate 1.438. Au fost aleși din partea Partidului Poporului : Teodor Cudalbu 15.118 voturi, Ion Lăzărescu 14.780 voturi, Gheorghe Spătaru 14.721 voturi și Vasile Chirică 14.963 voturi⁷⁴. Același periodic anunța rezultatul oficial al alegerilor înscrând voturile pe liste și județe obținute la alegerile pentru Cameră ale reprezentanților județului Tutova : înscrși : 24.763, votanți 19.835, abțineri și anulări 1.438. Au fost înregistrate următoarele rezultate : Partidul Poporului 59.282 ; Partidul Liberal — 9.319 ; Federația — 2.052 ; Partidul Socialist 1.793 și Partidul Conservator-Progresist 1.187 voturi. Au fost aleși 4 averescani : Teodor Cudalbu, Ion Lăzărescu, Gheorghe Spătaru și Vasile Chirică⁷⁵. Lista socialiștilor a întrunit următoarele voturi : Petre Constantinescu-Iași 477 voturi, Gheorghe Candel 448 voturi, I. C. Iacomî 436 voturi, Petru Safta 432 voturi⁷⁶. Aleși pentru Senat ai județului Tutova au fost Constantin Moroșan și Constantin Lupășcu, reprezentanți ai Partidului Poporului⁷⁷.

Și ziarul local „Libertatea” a consemnat rezultatul alegerilor de deputați din județul Tutova. Lista cu semnul două ciocane încrucișate simbolul muncii și al cinstei reda numărul de voturi obținute de candidații socialiști din orașul Bârlad și județul Tutova în alegeri⁷⁸. Ei își depuseseră candidaturile încă din 2 mai 1920 la Tribunalul pentru alegerile de cameră⁷⁹.

În alegerile parlamentare din 25 mai 1920, Partidul Socialist a pus candidaturi aproape în toate județele țării, numărul membrilor săi crescând considerabil, influența sa trecând și la alte pături sociale, în afara muncitorimii industriale. În amintirile sale, Petre Constantinescu-Iași evoca : „la Tutova am candidat în fruntea listei cu semnul două ciocane împreună cu câțiva muncitori, fruntași încercați ai mișcării, adunând mai multe voturi decât listele a două partide „istorice”, în acest târg fără industrie”⁸⁰. În camera de atunci au pătruns 22 deputați socialiști, fapt ce a îngrijorat burghezia și moșierimea de atunci, cu toată demagogia averescană, care a reușit doar la țară să smulgă o majoritate, un succes trecător de altfel, căci peste puțin timp Partidul Liberal, expresia marii burghezii, a preluat puterea în mâinile sale.

Dacă în prima jumătate a anului 1920 mișcarea revendicativă pune accentul pe latura economică, în a doua jumătate a anului, pe prim planul

revendicărilor vor fi obiective politice. Revendicările salariaților publici aveau mai mult un caracter economic; caracter politic avea participarea în sine a funcționarilor publici la grevă. Grevele din iulie-august-septembrie ca și greva generală din octombrie au fost întâi de toate lupte pentru drepturi și libertăți democratice, pentru apărarea organizațiilor muncitorești și pentru lărgirea sferei lor de acțiune. Clasa muncitoare ajunsese la înțelegerea deplină că interesele ei pot fi promovate numai de către ea însăși, prin organizații proprii.

Greva generală de la P.T.T. din lunile iunie-iulie 1920, una din cele mai puternice din acest an⁸¹, a antrenat și Oficiul poștal din Bârlad⁸², cu întreg județul Tutova⁸³, care a declarat grevă în prima jumătate a lunii iulie. Guvernul Averescu a luat măsurile de rigoare: oficiile au fost ocupate de armată, greviștii au fost înlocuiți de militari⁸⁴, s-a făcut un apel la „patriotismul elevilor de liceu pentru a servi drept spărgători de grevă“ și la ostașii de la transmisiuni. Salariații P.T.T. Bârlad aflați în grevă au fost amenințați cu militarizarea și cu consecințele legilor de război, iar ministerul de resort a încercat intimidarea lor prin măsuri care ar fi urmat concedierea lor. Greva a încetat atunci când au fost admise majoritatea revendicărilor formulate de greviști.

Socialiștii din orașul Bârlad au organizat în luna iunie o întrunire în sala publică, contra războiului, unde au participat 700—800 de oameni, unde au luat cuvântul vorbitori din localitate⁸⁵, având o reușită morală bună. O altă întrunire, îndreptată tot împotriva războiului, s-a ținut în aceeași sală publică, de astă dată în luna iulie, din asistență făcând parte 800—900 de persoane, având printre ei și un delegat din partea secțiunii Galați, Dorojan. Întrunirea s-a soldat cu ciocnirea dintre participanți și poliție⁸⁶.

Pentru combaterea bolșevismului s-a dat prefecturilor județelor și teritoriilor alipite importante sume de bani. Din referatul întocmit la 14 august 1920 cu nr. 49584 Directorului Secretariatului Personalului. Theodor C. Marinescu de către Ministerul de Interne, reiese că prefectului județului Tutova i-a fost alocată suma de 20.000 lei — fiind plătită la 27 aprilie — în vederea cheltuielilor necesitate de acțiunea pentru combaterea bolșevismului⁸⁷.

În Partidul Socialist lupta ideologică se manifesta cu intensitate. Congresul care fusese amânat după 1 august 1920 nu s-a mai ținut. Deși Congresul general al Partidului Socialist trebuia să aibă loc la 1 august, totuși până la 8 august nu se primise rapoartele materiale și morale decât de la următoarele secțiuni: Craiova, Bârlad, Călărași, Balci, Băicoi-Țintea, Roman și Tulcea⁸⁸. Delegații care deja sosiseră la București au făcut o consfătuire între ei, subliniind necesitatea organizării mai temeinice. Congresul a fost fixat să se convoace în septembrie, dar nici de data aceasta nu s-a întrunit. S-au dat explicații acestor amânări folosindu-se un pretext sau altul. Elementele de stânga propăvăduiau ideile revoluționare, demascau cu putere reacțiunea. Revista teoretică „Lupta da clasă“, apărută la 1 iulie 1920, ca organ al secțiunii din București a Partidului Socialist, secțiune în care elementele de stânga comuniste căpătaseră o mare influență, ca și alte organe de presă răspândeau marxism-leninismul, cereau așezarea partidului pe baze comuniste.

În fața unui asemenea proces de creștere a mișcării greviste, a mișcării maselor populare, guvernul, pe linia obiectivului său principal de

a stăvili avântul revoluționar, a introdus pe scară mai largă unități militare în întreprinderi, a trecut la măsuri de desființare a consiliilor muncitorești. Brigada de siguranță din Bîrlad, în urma primirii unei anonime, a făcut descindere la sediul Partidului Socialist, în noaptea de 2 spre 3 august în prezența șefului Siguranței, a doi agenți, a unui gardist și a lui N. Cucoș, secretarul secțiunii, care a fost chemat de acasă. Descinderea avea drept scop descoperirea în casa de bani, sertarul de sus, partea de stânga, a bancnotelor de 2 lei de la Moscova. După minuțioase cercetări, casa de bani nu a putut fi descoperită. În privința bancnotelor, N. Cucoș a spus anchetatorilor că ele se găsesc din abundență la „Cartea Românească”, unde funcționează o tipografie clandestină liberală⁸⁹.

O mare întrunire a avut loc la Bîrlad, la 8 august 1920, fiind prezidată de ceferistul Chiriac, care a prezentat pe scurt punctele de pe ordinea de zi. Dintre vorbitori s-a detașat profesorul P. Constantinescu-Iași, care a arătat că Partidul Socialist fiind un partid de masă duce acțiune permanentă nu numai în preajma alegerilor, ci și în alte împrejurări. La învinuirea că Partidul Socialist ar fi inventatorul grevelor, arată cum salariații de P.T.T., care nu făceau parte din mișcarea socialistă, au fost în stare să declare grevă. În continuare, se referă la situația internațională, arătând printre altele că Polonia, fiind prizonierul capitaliștilor Antantei, a fost împinsă în război, iar consecințele pe care noi le prevăzusem încă în timpul ofensivei s-au adeverit cu tot concursul Antantei, ce-l dăduse pentru a zădărnici consolidarea Rusiei Sovietice. „Oricare ar fi încercările de a doborî regimul sovietelor, aceasta nu se va putea, pentru că moralul soldatului rus de azi are la bază libertatea și drepturile de care se bucură”⁹⁰. Avertizează pe guvernânții români, că dacă vor încerca să atenteze la bunurile poporului rus, efectele se vor întoarce asupra lor.

„Ne găsim azi în aceeași situație de duplicitate ca și în 1916 — arată socialistul bârlădean Gh. Candel — încercările oligarhiei române de a intra în război contra sovietelor se vor izbi în primul rând de demoralizarea trupelor române la vederea buneistări materiale și morale a poporului rus. Apelul de pace al guvernului Sovietelor e pus de comediantul Take Ionescu la dosar, în timp ce Anglia și Franța exploatează petrolul de la Baku și din Mesopotamia”⁹¹. Descrie apoi pe larg regimul Rusiei Sovietice și bogățiile ei de materii prime.

Un alt fruntaș socialist I. C. Iacomî a prezentat rezultatele politicii averescane, care a militarizat parlamentul și a întărit legile reacționare, fapt ce a dus la nemulțumirea alegătorilor înșelați care pregăteau drept răspuns o revanșă. El a protestat cu vehemență contra impozitelor și înscenărilor poliției și siguranței, citind cazuri din București și Bîrlad, arătând că în caz de război vom fi și noi boicotați de statele socialiste.

Prin uneltele ei, clasa stăpânitoare căuta să înșele strigătul de suferință al clasei muncitoare care începe să vadă cum erau reprezentate interesele ei. În urma faimoasei circulări a lui Mîrzescu, s-a instalat în orașul Bîrlad o brigadă „specială” de siguranță, condusă fiind de comisarul Pădure, care a început să terorizeze tineretul, care reprezenta viitorii luptători ai cauzei socialismului. Chemați de siguranță, erau terorizați cu scopul de a ieși din mișcarea socialistă, ținându-li-se discursuri patriotice.

Este mai puțin cunoscut cazul unui tânăr socialist care, venind în Bîrlad, a tras la hotelul „Metropol“, fiind sculat la miezul nopții și dus la siguranță unde Pădure, care era șef, a început ancheta : „Unde ai ascuns bombele pe care le-ai adus în localitate ?“⁹². La care tânărul i-a replicat, că nu a adus nici un fel de bombe și dacă ar fi adus, nu ar fi aflat siguranța, căci ea nu descoperă comploturile decât atunci când făptuitorii vin să se predea. Văzând, șeful siguranței, că nu merge cu înscenări, a început să-i țină discursuri patriotice : „Acum, când țara e într-un greu impas, voi socialiștii vreți ca să distrugeți neamul și să aduceți anarhia și „bolșevismul în țară“⁹³. Tânărul socialist a fost eliberat abia atunci când șeful siguranței a aflat că este nepot de... cârciumar.

În același timp s-a trecut să se împiedice mișcarea muncitorească prin acte legislative. La 11—12 august a fost supusă parlamentului „Legea pentru reglementarea conflictelor colective de muncă, numită legea Trancu-Iași“, care a intrat în vigoare la 5 septembrie 1920. În această lege se prevăd o serie de măsuri care aplică și dezvoltă punctele din Jurnalul Consiliului de Miniștri din martie 1920. Legea a fost însoțită de o expunere de motive pe care Trancu-Iași, ministrul muncii, a prezentat-o Parlamentului și în care se arată că România trece prin momente grele, că țara cere sacrificii, muncitorii erau atacați că nu lucrează, fac greve și este nevoie să fie mai bine reglementată munca prin lege, să se asigure „libertatea muncii“.

Legea interzicea încetarea colectivă a lucrului pentru cauze referitoare la condițiile de muncă în întreprinderile statului, județului sau comunei, precum și în unele întreprinderi, legea le numește care funcționează „în interesul public“ ; în toate întreprinderile era interzisă greva politică ; se introducea împăciuirea și arbitrajul obligatoriu ; se prevedea pedepse, amenzi și închisoare pentru cei care porneau conflictele colective de muncă. În cap. II, secțiunea I, art. 4, se prevede : „Nici o încetare colectivă de lucru pentru cauze referitoare la condițiile de muncă, fie din inițiativa patronului, fie din inițiativa salariaților, nu va putea avea loc în vreunul din stabilimentele industriale și comerciale arătate mai jos, înainte de a se îndeplini procedura de împăciuire. Orice încetare de lucru pentru cauze străine celor arătate mai sus este interzisă prin legea de față“. În art. 5 se precizează ce se înțelege prin încetarea colectivă de lucru, în sensul legii de față, se înțelege încetarea lucrului a cel puțin o treime din numărul total al salariaților stabilimentului industrial sau comercial, ori din numărul salariaților ocupați în una sau mai multe secții din acel stabiliment. Din articolul privind pedeapsa, cităm art. 22, secția a IV-a : „În caz de încetare colectivă de lucru, interzisă prin legea de față, acela sau aceia care vor fi orânduit-o, se vor pedepsi cu amendă de la 50—20000 lei ; dacă încetarea colectivă de lucru are loc într-o întreprindere de la art. 16, pe lângă amenda prevăzută la primul aliniat, se va aplica și pedeapsa închisorii de la 1 la 3 luni la 1 an“.

Muncitorimea română, condusă de Partidul Socialist, a aflat din timp de proiectul de legi, chiar de când el a fost depus pe biroul Camerei, în iulie. În ziua când s-a dezbătut acest proiect în sala de la Ateneul Român, unde era întrunită camera deputaților, au avut loc mari manifestații. Muncitorii nu au primit nici o satisfacție, legea a fost vo-

tată. Manifestații de protest au avut loc și la Bîrlad, unde lucrătorii atelierelor C.F.R. erau extrem de agitați din cauza neregularității achitării salariilor și a neachitării obișnuitului scont. Aceste stări de fapt au pus pe muncitori în situația ca la sfârșitul lunii să fie datori. Modul cum se făcea aprovizionarea lor cu alimente a contribuit la agitația ceferiștilor. „Socialismul“ menționa, că majoritatea dintre lucrători erau frustrați mai bine de o jumătate de an din cota de alimente, în special zahăr, orez, carne, grăsimi și săpun. Printre cauze se număra și aceea de falsificare a numerelor curente a bonurilor. Ceferiștii bîrlădeni atrăgeau atenția Direcției generale a C.F.R. atât asupra problemei salariilor cât și asupra lui Vasile Chitic, pentru simplu motiv că o continuare a situației ar duce la conflicte de muncă. Ministrul Muncii, Trancu-Iași era invitat să ia notă de cele ce se petrec la Bîrlad⁹⁴. Ei erau nemulțumiți și de faptul că un lucrător tinichigiu, Dimitrie Lazăr, deși fusese respins în trei rânduri, a fost primit în urma unei intervenții și taxat cu 28 de lei pe zi, deși în atelierele C.F.R. Bîrlad erau oameni care aveau o vechime de 23 ani și nu erau plătiți decât cu 26 lei pe zi.

Primăria orașului Bîrlad, încercând să fixeze o serie de prețuri maxime asupra zarzavaturilor, prețuri ce loveau în existența producătorilor, s-a trezit că aceștia din urmă au declarat grevă, cerând să se stabilească prețul de cost, pentru ca apoi să se fixeze prețul pieții. Zarzavagii s-au organizat făcând apel la Partidul Socialist, care a trimis pe N. Cucoș și I. Iacomî să trateze cu primăria. S-a stabilit astfel ca primarul și cei doi delegați ai Partidului Socialist să facă o anchetă la grădinile de zarzavat. Până la urmă, primăria a renunțat la prețurile maxime numai pentru a „feri“ pe zarzavagii de Partidul Socialist. Cu prilejul acestui incident a fost arestat un socialist sub acuzația de instigare la grevă⁹⁵.

Marea întrunire organizată de socialiștii bîrlădeni la 29 august 1920 s-a ținut cu scopul de a se combate războiul. A fost prezidată de N. Cucoș, secretarul secțiunii P. S. din localitate care a făcut comparație cu costul vieții de dinainte de război, arătând cât de întemeiate au fost prevederile socialiștilor în acțiunea lor antirăzboinică. Factorii care urmau să determine schimbarea stărilor de lucruri au fost desemnați de guvernul burghez, prin 30 lei impozit personal, 100—150 lei hectarul de pământ în arendă, 200 lei pe an perechea de vite la imasă, șoseaua 150—200 lei pe an ș.a. Țăranii sătului de politica averescană au început să intre în Partidul Socialist. I. C. Iacomî arăta că România se găsea în aceeași situație de neutralitate și duplicitate ca în anul 1916. Prin țară treceau nestingherite trenuri cu muniții, fapt care i-a făcut pe contemporani să se considere deja în război. Burghezia din celelalte state ducea o politică războinică. Semnificativ în acest sens a fost misiunea lui Joffre. Rusia socialistă oferea pacea, în schimb guvernul român pregătea războiul prin manevrele anunțate. Aceste stări de fapt nu puteau duce decât la revoluția socială. „Politica de interese a lui Wilson, pacifistul burgheziei a menționat socialistul bîrlădean Gh. Candel, a pus în adevărata lumină neputința burgheziei mondiale de a scăpa de prăpastia pe care ea singură și-a săpat-o prin războiul provocat“⁹⁶. Totodată, el demască colaborarea dintre tachiști și averescani, care avea drept scop înlăturarea tuturor reformelor menite să aducă ordinea și liniștea necesară țării. În

sprijinul acuzației de duplicitate criminală a burgheziei române citează telegrame cifrate din „documente secrete“.

La întrunirea socialiștilor bârlădeni a participat și Dorojan, în calitate de delegat al secțiunii Galați, care, printre altele, a menționat: „După terminarea războiului, guvernul Marghiloman cu toată nemulțumirea și starea în care se afla țara în acele momente, în loc să vie cu legi de ușurare, a sporit numărul jandarmilor. Asemenea și celorlalte guverne n-au cruțat nimic din tendințele maselor populare, menținând cu forța și promisiuni legile burgheze, toate conflictele dintre capital și muncă, războaie etc., de care omenirea suferea se datorește sistemului de producție burghezo-capitalist“⁹⁷. Vorbitorul a arătat că la ultima lor întrunire din 8 august, când au protestat împotriva războiului, adversarii politici au scos o mitralieră pentru a o posta în apropierea localului unde se adunaseră socialiștii. Soldații însărcinați cu asaltarea fostului „Majestic“ au ocolit clădirea, întorcându-se la cazarmă. Demonstrația militarilor înarmați a avut darul să stârnească spiritele în rândul opiniei publice, încât aceasta a rămas cu convingerea că singurul adversar de care burghezia se teme este Partidul Socialist.

Întrunirea a fost tulburată de un agent averescan introdus în sală. La intervenția publicului pentru a-l da afară, s-a constatat că în sală erau de fapt mai mulți agenți puși de polițaiul orașului, care era postat în fața localului așteptând rezultatul. În învălmășala produsă au fost arestați 3 ceferiști, care au fost eliberați mai târziu. Deoarece un socialist a scăpat de sub urmărirea sergentului major de vardiști, Mihai Cepraga, polițaiul orașului la forțat să-și înainteze demisia în 24 de ore. Polițaiul orașului Bârlad a început să aresteze până și pe precupețele Maria Petre, Elena Năstase și Săftica Ionescu, pentru simplul motiv că le-a auzit vorbind nu tocmai bine despre „binefacerile“ regimului averescan. După scurt timp, au fost eliberate de către subcomisarul Chirică, cel care se dedase la acest „act de bravură“⁹⁹.

În cadrul atelierului mecanic al fraților Bruno, îmbogățiți în urma războiului, ucnicii și calfele o duceau mai rău decât robii, deoarece lucrau 13—14 ore pe zi, mâncau prost, dormeau într-o magazie în care ploua, iar pe lângă toate acestea erau bătuti. Din această cauză, trei ucenici au reușit să fugă cu toate că au fost amenințați cu împușcarea⁹⁸. În noaptea de 6 spre 7 septembrie s-au furat băncii „Pacific“ stofe în valoare de peste 40.000 lei. Poliția, dând dovadă de operativitate, a arestat însă pe... vecini.

Caii, care trebuiau să se împartă invalizilor de război, au fost împărțiți între maiorul medic Cincu din Tecuci, care a beneficiat de 12 cai, dr. Boian 2 cai și moșierul Gîtlan cu 6 cai¹⁰⁰. Fruntașul socialist Barbu Lăzărescu a ținut în ziua de 5 septembrie 1920, în sala Teatrului „Carol“ din Bârlad, 2 conferințe vorbind despre **Viața și opera lui C. Dobrogeanu Gherea** și despre **Viața și opera lui Ion Păun Pincio**¹⁰¹.

Cu prilejul campaniei electorale, averescanii din orașul Bârlad, în frunte cu Georgescu-Bârlad, prefectul județului Tutova, au promis avansări, ranguri și posturi mai ales pentru poliție, căci de ea depindea în mare parte rezultatul alegerilor. După alegeri, prefectul a găsit de cuviință ca în loc să-i avanseze pe cei vechi, să-i înlăture pe aceștia și să-i promoveze în locul lor oameni certați cu morala, cum ar fi cei doi subcomisari Condurache și Chirilă. Dintre cei 25—30 gardiști puși pentru

serviciul de noapte o mică parte din ei păzeau mahalalele restul fiind plasați pe la curțile simandicoaselor figuri politicianiste de toate culorile. Din această cauză, furturile au început să se practice pe scară largă, sesizau mai mulți cetățeni aflați în ipostaza de victime ¹⁰².

Un număr de peste 150 lucrători ai atelierelor C.F.R. Bîrlad au semnat și înaintat Direcției generale C.F.R. următoarea cerere: „Onor Direcțiunii C.F.R. București. Subsemnații, lucrători ai atelierelor C.F.R. Bîrlad venim prin prezenta cerere a vă aduce la cunoștință următoarele: d-l ing. A. Pascali, inspectorul acestor ateliere, vine la serviciu numai la orele 11 a. m. și la 5 p. m., fapt care nemulțumește atât pe lucrători, cât și administrația care suferă din cauza neglijenței d-sale. Pe lângă aceasta atunci când o delegație cere lămuriri d-lui inspector, acesta răspunde supărat și grăbit că nu are timp, cerând ca noi să-i prezentăm ordinele și circularele pe care d-sa în loc să le afișeze, le ține la dosar. Pe lângă toate acestea dă dovadă de completă lipsă de capacitate în chestia executării lucrului. Pentru bunul mers al ad-ției și încetării nemulțumirilor din partea lucrătorilor cerem înlocuirea domnului inspector A. Pascali“ ¹⁰³.

Județul Tutova era pe atunci unul din grânarii Moldovei. Cu toate acestea orașul Bîrlad ducea lipsă de pâine ¹⁰⁴ datorită speculanților de făină și marilor morari de aici care nu aveau grijă de aprovizionare. Lucrătorii ceferiști din Bîrlad au protestat în dese rânduri contra speculei cerând morarilor și brutarilor să dea făină suficientă pentru populație. Ei au fost la prefect, care i-a sfătuit să oprească vagoanele cu făină care urmau a fi transportate din gara locală în alte părți. În ziua de 26 septembrie 1920, pe când se expedia un transport au scos lagărele de la două vagoane încărcate cu făină făcând astfel imposibilă expedierea lor. Șeful gării, care făcea afaceri cu speculații cărora le făcea rost de vagoane, a amenințat cu arestarea pe lucrătorii I. G. Dumitrescu și I. Alexe. Ceferiștii bârlădeni au reclamat cazul prefectului și ajutorului de primar care le-a promis rechiziționarea a 500 de vagoane, fără a li se specifica și data. Muncitorii din Bîrlad nu doreau să fie hrăniți cu vorbe și intenționau să generalizeze măsura luată de lucrătorii ceferiști bârlădeni ¹⁰⁵.

Organizațiile muncitorești din orașul Bârlad au hotărât în ședință comună crearea unui cerc de studii. Astfel, s-a ales un comitet de conducere, iar ședințele urmau să se țină în fiecare miercuri, de la orele 20 la 22, la cursuri luând parte numai membrii înscriși ¹⁰⁶. Ciclul de conferințe a fost deschis de Barbu Lăzărescu, care a ținut în ziua de 10 octombrie 1920 conferința intitulată **Poezii lumii noi** ¹⁰⁷.

Procesul de creștere a mișcării greviste, a luptei generale a masei muncitoare din orașul Bîrlad și județul Tutova pentru apărarea libertăților general democratice și condițiilor de viață se dezvoltă prin o seamă de manifestații și greve. În timpul ce s-a scurs, mai ales în prima parte a lunii septembrie s-au desfășurat întruniri muncitorești, la unele din ele cerându-se greva generală. În intervalul de timp dintre a doua jumătate a lunii septembrie și până la greva generală se observă o descătușare a mișcării greviste față de răstimpul aprilie — iunie 1920 și de cele de la sfârșitul lunii august același an. Această situație nu este însă o consecință a faptului că intrase în acțiune legea Trancu-Iași, deși nu trebuie negată și înrăurirea din partea acestui act legislativ. Muncitori-

mea din orașul Bârlad nu a fost intimidată și timorată prin măsura guvernului ci dimpotrivă, se adâncește radicalizarea mișcării muncitorești, se produce un proces de grupare a forțelor, de pregătire a mării bătălii de clasă, care avea să se desfășoare în a doua jumătate a lunii octombrie 1920. Sindicatele, consiliile muncitorești cereau cu tot mai mare insistență organizarea grevei generale considerată a fi mijlocul cel mai potrivit pentru impunerea cerințelor muncitorești, pentru respingerea ofensivei fățișe a guvernului. Pentru organizarea cu succes a mișcării de masă, a unei greve generale, în aripa de stânga a Partidului Socialist, în rândurile comuniștilor, în septembrie — octombrie s-a conturat ideea că o asemenea acțiune trebuie pregătită, condusă de un partid unit, de un partid comunist. La 2 octombrie 1920 „Lupta de clasă” scria: „Lupta va fi grea. Partidul de avangardă al proletariatului, partidul comunist trebuie deci să se formeze și să acționeze”. Grevele din iulie — septembrie, care se desfășurau în diferite ramuri economice sau pe rând în diferite regiuni n-au fost coordonate și conduse ferm de la centru, aveau caracterul unei repetiții și pregătiri pe plan local pentru bătălia hotărâtoare. Greva generală se impunea ca un fenomen care nu mai putea fi amânat.

NOTE

- 1 Dezbaterile Adunării Deputaților, sesiunea noiembrie 1919 — martie 1920, p. 311.
- 2 Arhivele Statului București, fond Ministerul de Interne, Dir. secret. și pers. 1920, dqs. 91, p. 30.
- 3 *Ibidem*, p. 35—36.
- 4 „Libertatea” din 4 ianuarie 1920.
- 5 „Tribuna Tutovei” din 14 februarie 1920.
- 6 „Socialismul” din 2 februarie 1920.
- 7 „Socialistul” din 26 ianuarie 1920.
- 8 „Libertatea” din 25 ianuarie 1920.
- 9 „Îndreptarea”, anul III, nr. 15 din 23 ianuarie 1920.
- 10 „Îndreptarea”, anul III, nr. 20 din 30 ianuarie 1920.
- 11 „Îndreptarea”, anul III, nr. 35 din 17 februarie 1920.
- 12 „Îndreptarea”, anul II, nr. 329 din 21 decembrie 1919.
- 13 „C. Argetoianu, Pentru cei de mâine, din vremea celor de azi, P. VI. nr. 2/1, 1919—1927, fond. 104, dosar 8591, p. 198.
- 14 „Socialismul” din 13 februarie 1920.
- 15 *Ibidem*.
- 16 „Socialismul” din 14 februarie 1920.
- 17 „Socialismul” din 15 februarie 1920.
- 18 „Socialismul” din 20 februarie 1920.
- 19 „Socialismul” din 22 februarie 1920.
- 20 „Socialismul” din 23 februarie 1920.
- 21 *Ibidem*.
- 22 *Ibidem*.
- 23 *Ibidem*.
- 24 Fosta Arhivă a C. C. al P.C.R., fond 28, dosar 62, anul 1921.
- 25 „Tribuna Tutovei” din 1 martie 1920.
- 26 „Socialismul” din 8 martie 1920.
- 27 *Ibidem*.
- 28 C. Mocanu, Greva generală din 1920 din România în „Studii-Reviste de istorie”, 5, anul XIII, 1960, p. 19—20.

29 Fosta Arhivă a C. C. al P.C.R., fond 28, dosar nr. 81, anul 1920.

30 „Libertatea” din 21 martie 1920.

31 M. C. Stănescu, **Socialiștii din Moldova, participanți activi la lupta secunilor Partidului Socialist pentru crearea PCR în „Anale de istorie”, anul XVII, p. 2/1971, p. 136 ; Leon Eșanu, Dr. H. Aroneanu și mișcarea muncitorească din Bacău în anii 1918—1920 în Carpica, VI, 1973—1974, p. 181.**

32 Tribuna Tutovei” din 14 martie 1920.

33 Ibidem.

34 L. Eșanu și D. Boțescu, **Despre desfășurarea grevei muncitorimii ceferiste din aprilie — iunie 1920 în Moldova în S.C.S.I. Istorie, 1/XIV, 1963.**

35 Arhivele Statului București, fond Ministerul de Interne, dosar nr. 272, filele 9, 10, 12.

36 Ibidem, dosarul nr. 255, fila 18.

37 „Tribuna Tutovei” din 25 aprilie 1920.

38 Informații primite de la ceferistul, astăzi pensionar, Popa Neculai strada Ștefu nr. 2 din Birlad.

39 „Muncitorul căilor ferate” din 2 mai 1920.

40 Telegrama Ministerului de Interne prin care cere prefectilor de județe și de poliție să ia măsuri pentru a nu se mai arbora drapele roșii pe ateliere, mergând până la întrebuintarea forței militare (V. Arimia), I. Tocă, **Acțiuni greviste premergătoare grevei generale din octombrie 1920, în R. A. 1/IX, București, 1966, p. 162.**

41 „Tribuna Tutovei” din 2 mai 1920.

42 Ibidem.

43 Ibidem.

44 Ibidem.

45 Ibidem.

46 E. Mantu, **Partidul Țăranilor în „Secera”, Birlad, I, (1920) nr. 2 din 26 mai**

47 „Nădejdea” din 23 mai 1920.

48 Fosta Arhivă a C. C. al P.C.R., fond 28, dosar nr. 254, anul 1920.

49 „Socialismul” din 6 mai 1920.

50 Ibidem.

51 Telegrama a fost trimisă prefectului de Tutova pe data de 13 mai 1920.

52 Fosta Arhivă a C. C. al P.C.R., fond 28, dosarele 217, 186, 239, 301, 234, 205, 256/1920 ; „Nădejdea” din 19 și 23 mai 1920.

53 Fosta Arhivă a C. C. al P.C.R., fond 28, dosarul 234/1920.

54 Fosta Arhivă a C. C. al P.C.R., fond 28, dosarul nr. 301/1920.

55 Ibidem.

56 Ibidem.

57 Ibidem.

58 Ibidem ; Petru Constantinescu-Iași, **Pagini de luptă din trecut, Editura Politică, 1972, București, p. 288, 289, planșa a III-a.**

59 Fosta Arhivă a C. C. al P.C.R., fond 28, dosar 300, anul 1920.

60 Ibidem.

61 Ideile conceptului conferinței pentru țărani au circulat în primăvara anului 1920 în satele fostului județ Tutova și bineînțeles în orașul de reședință.

62 Fosta Arhivă a C. C. al P.C.R., fond 28, dosar 81, anul 1920.

63 Ibidem.

64 Ibidem.

65 „Socialismul” din 24 mai 1920.

66 Fosta Arhivă a C. C. al P.C.R., fond 28, dosar nr. 302, anul 1920.

67 Fosta Arhivă a C. C. al P.C.R., fond 28, dosar nr. 62, anul 1921.

68 Ibidem.

69 Ibidem.

70 „Iașul socialist” din 21 decembrie 1919 ; Sediul CFR Birlad se află lângă fântâna lui Frățeanu din strada Carpați.

71 Ibidem din 8 februarie 1920.

72 Ibidem din 21 februarie 1920.

73 Amintim articole ca : **Dictatura burgheză ; Votul și armata ș. a., publicate în cadrul unui ciclu de articole în ziarul „Iașul socialist”.**

74 „Socialismul” din 2 iunie 1920.

75 „Socialismul” din 5 iunie 1920. Pe lângă lista socialistă cu semnul două ciocane încrucișate, au mai fost publicate la Tutova încă 5 liste și anume : 1. Lis-

ta cu semnul steagul al conservatorilor-democrați și averescanilor independenți; 2. Lista ru semnul steaua a partidului poporului; 3. Lista liberală cu semnul crucea; 4. Lista naționalistă-tărănistă cu semnul secera și 5. Lista conservatorilor progresiști cu semnul plugul.

76 „Socialismul” din 5 iunie 1920.

77 **Ibidem.**

78 „Libertatea” din 2 mai 1920.

79 „Libertatea” din 2 mai 1920.

80 **Dezbaterile Adunării Deputaților**, 1920, p. 833.

82 Arhiva MAN Pitești, fondul Corpul IV Armată, dosar nr. 96; **fondul Corpul III. Armată**, dosar nr. 17.

83 Arhivele Statului București, fond Ministerul de Interne, 1920, dosar nr. 272, p. 19.

84 **Dezbaterile Adunării Deputaților**, 1920, p. 833—834.

85 Fosta Arhivă a C. C. al P.C.R., fond 28, dosar 62, anul 1921.

86 **Ibidem.**

87 Arhivele Statului București, fond Ministerul de Interne, Direcția Secretariat și Personal, dosar nr 248/1920, f. 6—8.

88 „Socialismul” din 8 august 1920.

89 „Socialismul” din 12 august 1920.

90 „Socialismul” din 13 august 1920.

91 **Ibidem.**

92 „Socialismul” din 16 august 1920.

93 **Ibidem.**

94 „Socialismul” din 25 august 1920.

95 **Ibidem.**

96 „Socialismul” din 5 septembrie 1920.

97 **Ibidem.**

98 „Socialismul” din 14 septembrie 1920.

99 **Ibidem.**

100 **Ibidem.**

101 Fosta Arhivă a C. C. al P.C.R., fond 28, dosar nr. 62, anul 1921; **Ibidem.**

102 „Socialismul” din 17 septembrie 1920.

103 „Socialismul” din 23 septembrie 1920.

104 „Socialismul” din 30 septembrie 1920.

105 „Socialismul” din 7 octombrie 1920.

106 „Socialismul” din 15 octombrie 1920.

107 **Ibidem.**

ASPECTS DE LA SITUATION RÉVOLUTIONNAIRE DE LA VILLE DE BÂRLAD ET DU DEPARTEMENT TUTOVA DANS LA PÉRIODE 1918—1920 (II)

Résumé

L'essor révolutionnaire de la classe ouvrière, représente le phénomène le plus caractéristique des années 1918—1921, parce qu'il a confirmé une fois les thèses sur le caractère du socialisme dans notre pays.

Dans la période 1918—1921, la mouvement ouvrier socialiste de la ville de Bârlad s'est affirmé comme un large mouvement de masse qui comprenait la prolétariat industriel, en entraînant à la fois des couches sociales nonprolétaires de l'ancien département Tutova.